

Thomas Pikettys ”Kapitalet i det tjugoförsta århundradet”

Jesper Roine

Volante 2014, 111 s., ISBN 978-91-87419-40-9

Roines bok är en mycket läsvärd sammanfattning (med kommentarer) av bästsäljaren *Kapitalet i det tjugoförsta århundradet*. Jag ska här sammanfatta sammanfattningen (och något kommentera den).

Pikettys bok har fyra delar. Första delen beskriver de stora dragen i världens ekonomiska utveckling under lite mer än tvåtusen år. Tillväxten, som här innefattar befolkningstillväxt, har då genomsnittligt inte varit mer än 1–1,5 procent per år, vilket dock på lång sikt kan ge stora förändringar.

Andra delen beskriver kapital/inkomstkvotens fluktuationer över tiden. Alltså värdet av kapitalstocken dividerat med nationalinkomsten. I England och Frankrike 1700–1900 var kapitalstockens värde 6–7 gånger större än nationalinkomsten, därefter sjönk det till som minst 2–3 gånger större runt 1950, för att sedan öka till numera 5–6 gånger större. (För USA var det däremot runt 3 gånger större i början av 1800-talet och 4–5 gånger större på 1900-talet.) Kapitalets andel av alla inkomster (före skatt) har varierat från 35–40 procent i början av 1800-talet till 20–25 procent runt 1970 och 25–30 procent idag. Detta strider mot ett, enligt Piketty, vanligt antagande bland ekonomer (åtminstone i grundundervisning) att kapitalets andel av inkomsterna är konstant över tiden. På grundval av empiriska data och teoretiska överväganden kommer Piketty till slutsatsen att ”det inte finns någon anledning att tro att ersättningen till kapital över tid automatiskt minskar” (s. 68).

”Kapitalismens andra fundamentala lag” (s. 61), som Piketty har formulerat, säger att kapital/inkomstkvoten, $\beta = K/Y$, är lika med kvoten mellan sparande, s , och tillväxt, g , alltså

$$\beta = K/Y = s/g$$

Denna ”lag” har kritiserats av andra ekonomer och jag tycker också den är rätt svårbegriplig, åtminstone som den framställs av Roine. Bland annat har jag inte fått klart för mig om K innefattar *allt* kapital (som företag, byggnader, infrastruktur, etc.) eller om det, som sägs på s. 89, endast är fråga om ”privat kapital”. Sedan undrar man ju *varför* just denna relation ska gälla. Finns det någon kausal mekanism som yttrar sig på detta sätt? I så fall vilken? I slutet av boken antyder Roine att kapitalismens andra fundamentala lag nog inte är menad som en generell ”lag”, utan att den bara ”fångar” eller stämmer överens med Pickettys data (s. 105). I så fall *förklarar* den ju inte dessa data, och den behöver då inte heller ha någon relevans för framtiden.

Tredje delen kommer in på *individuella* skillnader. Tidigare trodde tydligen många ekonomer (som Marx) att kapital/inkomstkvoten motsvarar motsättningen mellan kapitalister och arbetare. Men numera är de flesta både kapitalister och arbetare och offentliga pensionstillgångar kan ju gynna även personer som saknar privata tillgångar (s. 71).

Frågan är då hur det ligger till med jämlikheten mellan individer. Det finns många sätt att mäta jämlikhet. Det vanligaste är Gini-koefficienten, som varierar mellan 1 (total ojämlikhet, en individ har allt) och 0 (alla har precis lika mycket). Men Piketty tycker inte att detta är ett bra mått; han föredrar ett mått som anger hur mycket som tillfaller de 10 procent, eller 1 procent, som har mest, dvs. topp 10-gruppen, resp. topp 1-gruppen (s. 74). Man kan väl undra varför dessa mått är bättre än Gini-koefficienten, men de är onekligen mer åskådliga för en lekman.

Topp 1-gruppen i Sverige har nu cirka 7 procent av inkomsterna, mot ungefär 4 procent 1980. I USA har topp 1-gruppen 17 procent av inkomsterna. (Men Figurerna 21 och 22, på sidorna 80 och 81, som ska visa detta, säger att det gäller topp 10-grupperna. Det måste vara feltryck.) Inkomstskillnaderna i Europa, före skatter och transfereringar, har ökat efter 1980, men bara upp till nivån 1950. I de anglosaxiska länderna däremot har inkomstskillnaderna ökat klart mer efter 1980. Piketty beskriver det som att ”den Nya Världen står på randen till att bli som det Gamla Europa” (s. 94).

Förmögenhetskoncentrationen var mycket hög i Europa under 1800-talet, fram till 1910, men sjönk sedan kraftigt fram till 1980, varefter den ökat något (s. 83). Förklaringen till hög förmögenhetskoncentration tycks enligt Piketty vara att $r > g$, dvs. att avkastning på kapital, r , långsiktigt är högre än tillväxttakten (s. 84). Men under de senaste hundra åren har det tvärtom varit så att $g > r$ (s. 86) och enligt Roine har det, enligt Piketty, efter 1950 ännu inte hänt att r åter har blivit större än g (s. 105). Piketty tror tydligen ändå att r i framtiden ska bli större än g . Men Roine verkar inte övertygad (s. 105).

Den fjärde och avslutande delen handlar om vad man kan vänta sig vad gäller förmögenheter och inkomster under det tjugoförsta århundradet (s. 92).

”Bokens övergripande slutsats är, enligt Piketty, att i en marknadsekonomi baserad på privat ägande finns både kraftfulla mekanismer som verkar i riktning mot ökad jämlikhet och sådana som verkar i andra riktningen” (s. 97). Mot ökad jämlikhet verkar främst spridning av kunskap och utbildning, mot ökad ojämlikhet främst relationen $r > g$, om nu Pikettys kvalificerade gissning om framtiden skulle visa sig vara riktig (s. 97).

För att motverka kapitalkoncentrationens ökning föreslår Piketty inte

hård beskattning av inkomst av kapital (vilket enligt honom skulle förstöra drivkrafterna till kapitalackumulation och entreprenörskap), utan en rätt mild progressiv kapitalskatt (som kan ersätta fastighetsskatt), t.ex. 1 procent på tillgångar (minus skulder) mellan 10 och 50 miljoner kronor och 2 procent på tillgångar över 50 miljoner (s. 95). Helst global, men det är utopiskt. På nationsnivå går inte heller, men kanske inom EU (s. 98).

Man kan tycka att titeln på Pikettys bok är lite underlig, eftersom det mesta i den tydligen handlar om tiden *före* tjugoförsta århundradet. Men Piketty anser kanske att det är förutsägelseerna inför det nya seklet och frågan om vad som då bör göras – dvs. fjärde delen – som är det viktigaste. Det kunde förklara titeln. Men mitt intryck är att det som framför allt har imponerat på andra ekonomer, inklusive Roine, är bokens beskrivningar av tidigare utveckling, baserade på nya data. Inte förutsägelseerna om framtiden.

LARS BERGSTRÖM